

Datum
2016-09-26

Projekt:

Projektledare:

Datum:

Frågor för bedömning av utvärdering av projekt

Alla projekt som genomförs bör utvärderas för att säkerställa att vi lär oss så mycket som möjligt av de insatser som utförs. Genom utvärdering kan vi förstå i vilken utsträckning projekten har inverkat på ett givet utfall såsom t.ex. de arbetssökandes jobbchanser och utifrån dessa resultat kan organisationen sedan utforma framtida insatser på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt. Utvärdering är alltså en central del av verksamhetsutveckling.

En utvärdering kan handla om att följa upp resultatmått för målgruppen för insatsen, en sådan utvärdering kan benämnas *uppföljning*. Men en utvärdering kan också sträva efter att identifiera *effekten* av projektet på målgruppens utfall, en så kallad *effektutvärdering*. Skillnaden mellan dessa två utvärderingar är att en uppföljning ger svar på hur det har gått för deltagarna efter insatsen, men inte hur insatsen har *påverkat* utfallet. För att kunna säga något om effekten av ett projekt krävs att projektet utformas på ett sådant sätt att inverkan av projektet kan särskiljas från inverkan från omgivande faktorer.

Generellt kan sägas att vi lär oss mer av en effektutvärdering, men det ställs större krav på projektets genomförande för att en sådan ska bli möjlig än det gör vid en uppföljning. I många fall är därför en uppföljning det mest rimliga alternativet för att studera projektets utfall.

Här nedan listar vi ett antal frågor till projekten för att guida oss i vår bedömning om huruvida det är möjligt och rimligt att göra en effektutvärdering av projektet. När vi nedan skriver *utvärdering* menar vi alltså en *effektutvärdering*. Frågorna är uppdelade inom 5 centrala områden: Målgrupp, insats, genomförande, utfall och dokumentation.

Datum
2016-09-26

1. Målgrupp

För att det ska gå att utvärdera ett projekt krävs att målgruppen för insatsen är tydligt avgränsad. Det är väsentligt att målgruppen definieras utifrån information som finns registrerad, t.ex. i AFs datalager. Om målgruppsdefinitionen bygger på information som inte finns registrerad uppstår flera problem. Dels blir det i princip omöjligt att identifiera (jämförbara) kontrollgrupper, dels blir det svårt att veta för vilka typer av sökande resultaten gäller. (Det senare innebär att det i ett senare skede blir svårt att ta beslut om ett eventuellt storskaligt nationellt införande.)

Att målgruppen definieras med hjälp av objektiva kriterier är dessutom en förutsättning för att vi ska kunna uttala oss om orsakssamband (dvs. om kausalitet eller effekter). Om subjektiva bedömningar ligger till grund för valet av projektdeltagarna (t.ex. de mest lämpade eller de med störst behov väljs ut) kan vi inte veta vad som orsakade de (eventuella) positiva resultaten. Uppstod resultaten på grund av insatsen, eller berodde de på att deltagarna hade vissa egenskaper som kontrollgruppen inte hade (de kanske var mer motiverade eller hade bättre förutsättningar)?

Det är också viktigt att tidigt skaffa sig en bild av relationen mellan antalet potentiella deltagare och det beräknade antalet deltagare i projektet. Framförallt för att få en förståelse för om det blir aktuellt att använda någon form av urvalsprocess för att fördela deltagare till projektet (i det fall antalet potentiella deltagare är fler än vad som får plats i projektet måste någon form av urval ske). Det är önskvärt att man, innan projektet sätter igång, tar fram underlag som visar hur stor projektets målgrupp *de facto* är. Ett sätt att få en uppfattning om antalet potentiella deltagare är att begära ut information från statistikenheten (baserat på den målgruppsdefinition som bestämts) för exempelvis föregående år (eller någon period som ligger nära i tiden).

En annan helt avgörande faktor för att en utvärdering ska kunna genomföras är att antalet deltagare är tillräckligt många. Det finns ingen exakt gräns för hur många deltagare som krävs för att ett projekt ska vara utvärderingsbart. I sällsynta fall kan det räcka med ett par hundra deltagare, men oftast krävs det betydligt fler än så. Hur många deltagare som är tillräckligt beror bl.a. på hur stor effekt insatserna har, och på vad utvärderingen ska svara på. Om utvärderingen ska svara på om det finns skillnader i effekter mellan olika undergrupper (t.ex. med avseende på kön) behövs fler deltagare än om så inte är fallet. Ju mer detaljerad utvärderingen ska vara – i termer av uppdelning i undergrupper – desto fler deltagare behövs. Generellt gäller att ju fler deltagare desto bättre blir precisionen i utvärderingen.

Datum
2016-09-26

2. Det nya arbetssättet (insatsen eller metoden)

Det är viktigt att ha helt klart för sig vilket problem som ska lösas. En klar problemformulering leder förhoppningsvis till att rätt insats eller metod föreslås. Det kan finnas en poäng med att genomföra en kartläggning för att ta reda på om det finns tidigare studier (eller tidigare projekt) som försökt lösa liknande problem. En sådan kartläggning kan ge värdefull information om vad som kan förväntas fungera respektive inte fungera.

Det är inte ovanligt att det nya arbetssätt som föreslås (och som ska utvärderas) innefattar ett "batteri" av många små och stora förändringar. Att det nya arbetssättet består av ett paket av förändringar försvarar möjligheten att förstå exakt vad eventuella effekter beror på. Om flera förändringar införs parallellt kan vi inte veta vad en potentiell effekt (eller en utebliven effekt) beror på. Beror det på förändringen A, B, C eller D? Eller på kombinationer av några eller samtliga av dessa?¹

Om det nya arbetssättet är otydligt eller oprecist beskrivet blir det svårt att upprepa och efterlikna förändringen i framtiden, om det skulle bli aktuellt med ett genomförande i större skala. Det är alltså viktigt att precisera i detalj vad förändringen består i. Man bör ställa sig frågan: Vad är det vi vill mäta effekten av?

Frågor:

8. Vad består insatsen (det nya arbetssättet) av?

9. Finns det tidigare studier eller projekt som försökt lösa liknande problem med denna (eller någon liknande) insats?

¹ Effektvärderingar används framför allt för att besvara frågor som: leder högre a-kassa till ett lägre arbetsutbud? Leder lägre arbetsgivaravgifter till högre sysselsättning? Leder utbildning till högre lön? I samtliga dessa exempel är den förändringen som studeras tydligt avgränsad: högre a-kassa, lägre arbetsgivaravgifter eller fler år i utbildning.

Datum
2016-09-26

10. Handlar projektet om metodutveckling, dvs. är man ute efter att testa olika nya arbetssätt för att se vad som fungerar bäst? Eller kommer man arbeta med samma insats som preciserats från början?

11. Vad skiljer det nya sättet att arbeta från den ordinarie verksamheten?

12. Utgörs det nya arbetssättet av ett paket av många små och stora förändringar?

Datum
2016-09-26

13. Om så är fallet, är det intressant och värdefullt att mäta effekten av hela paketet av förändringar? Eller är det mer intressant att kunna identifiera effekten av någon av de enskilda delarna?

14. Är någon av de enskilda förändringarna viktigare än andra för att lösa det problem som identifierats?

3. Genomförande

När det gäller genomförande kan det finnas en risk att utvärderings- och projektperspektivet krockar. Ur ett projektperspektiv kanske det ses som nödvändigt att exempelvis uppdatera målgruppen eller förändra insatsen efterhand, om genomförandeproblem uppstår. Sådana förändringar försvårar dock avsevärt möjligheterna till effektutvärdering. (För att en utvärdering ska bli tillförlitlig krävs att genomförandet sker enligt utvärderingsplanen och att t.ex. uppsatta definitioner för målgrupp och insats följs.) Det är därför viktigt att den som utvärderar ett projekt är involverad i hela genomförandet. Detta eftersom utvärderaren behöver kunna dokumentera och justera avsteg från den fastställda projektplanen, t.ex. i fråga om insats eller målgrupp.

Datum
2016-09-26

Frågor:

15. Under hur lång tid kommer genomförandefasen av projektet att pågå?

16. Kommer projektet att genomföras på olika orter?

17. I så fall, hur många orter omfattas? Och kommer man starta projektet vid olika tidpunkter i de olika orterna?

Datum
2016-09-26

18. Om genomförandet sker succesivt på olika orter hur väljs de orter ut som startar först?

19. Kommer det finnas variation mellan de olika orterna i fråga om vilka insatser som kommer att erbjudas deltagarna? Om svaret är ja, beskriv hur variationen kommer att se ut.

20. Är det tänkt att deltagande i projektet ska vara frivilligt?

Datum
2016-09-26

5. Dokumentation

En utvärdering (gäller även för uppföljningar) kräver att vi kan följa individerna som får ta del av insatserna, och att vi kan säga när en individ har fått en specifik insats m.m.

Frågor:

23. Hur kommer dokumentationen av vilka som deltar att gå till?

24. Kommer start- och slutdatum att dokumenteras?

25. Kommer det ske en dokumentation av vad för typ av insats de enskilda deltagarna får?